

Úřad pro mezinárodněprávní
ochranu dětí

Zpráva o činnosti za rok 2015

1. Zpráva o výkonu věcné působnosti

1.1 Obecně

Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí (dále jen „Úřad“) vykonával svoji činnost jako orgán sociálně-právní ochrany dětí řízený Ministerstvem práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“). Úřad je ústředním orgánem České republiky dle řady mezinárodněprávních a unijních nástrojů v oblasti ochrany dětí a rodinného práva, zejména pak v oblasti mezinárodního osvojení, vymáhání výživného, mezinárodních únosů dětí a spolupráce v oblasti rodičovské zodpovědnosti.

V roce 2015 byl i nadále ředitelem Úřadu Zdeněk Kapitán.

V roce 2015 Úřad dokončil práci na projektu financovaném Evropským sociálním fondem v České republice s názvem Rozvoj partnerství v oblasti mezinárodní spolupráce na Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí. Hlavními cíli při realizaci projektu je zejména přenos dobré praxe. V roce 2015 byla dokončena již jen čtvrtá sekce projektu zaměřená na aplikaci principů Cochemské praxe na řešení mezinárodních rodičovských konfliktů v České republice.

Počátkem roku 2015 bylo na Úřadu 30 systemizovaných míst. Počet těchto míst byl v červenci 2015 navýšen o další 3 systemizovaná místa (jednalo se o 1 místo ředitelky odboru administrativního, 1 místo právníka a 1 místo sociálního pracovníka). Na těchto normovaných místech byl zaměstnán k 31. 12. 2015 celkem 33 zaměstnanců – ředitel, zástupkyně ředitele, ředitelka odboru administrativního, 17 právníků, 3 psychologové, 1 sociální pracovník a 9 administrativních zaměstnanců (vedoucí administrativního oddělení, vedoucí ekonomického oddělení, asistent-řidič, vedoucí sekretariátu, 2 zaměstnankyně ekonomického oddělení, 3 zaměstnankyně spisovny).

Pro zmíněný projekt podporovaný z Evropského sociálního fondu v České republice (v Operačním programu Lidské zdroje a zaměstnanost) bylo normováno 10 úvazků, na kterých pracovalo celkem 22 zaměstnanců (jednalo se pracovních poměry se zkrácenou týdenní pracovní dobou – „zkrácené“ úvazky).

Rok 2015 byl ve znamení přechodu do režimu zákona o státní službě. Ředitel Úřadu jakožto vedoucí služebního Úřadu se stal státním zaměstnancem již dnem vyhlášení zákona, tedy již v listopadu roku 2014. Plné účinnosti zákon nabyl až v polovině roku 2015, kdy se z dosavadních vedoucích zaměstnanců stali automaticky představení v režimu zákona o státní službě. V krátké době pak všichni představení složili služební slib.

Následovali řadoví zaměstnanci, kteří měli nárok na přijetí do služebního poměru a ve stanovené lhůtě o přijetí do služebního poměru požádali. Dnem vzniku jejich služebního poměru byl 1. listopad 2015 a o den později složili služební slib.

Koncem roku 2015 bylo v souladu se zákonem vypsáno výběrové řízení na ředitele Úřadu. Ve výběrové řízení byl úspěšný JUDr. Ing. Zdeněk Kapitán, Ph.D. a byl opětovně jmenován do funkce ředitele Úřadu v průběhu prosince 2015.

Celkově v činnosti Úřadu došlo k nárůstu agendy, zejména pak došlé a odeslané pošty, a to o cca 12 % oproti roku 2014.

V roce 2015 bylo založeno 1 897 nových spisů ve všech rejstřících, v nichž je zpracovávána odborná agenda Úřadu. Ke konci roku 2015 evidoval Úřad celkem 6 427 živých spisů.

Úřadu došlo v roce 2015 celkem 33 657 podání, tj. v průměru 1020 podání na jednoho zaměstnance a 1 979 na jednoho odborného právního referenta a odešlo 31 274 dokumentů, tj. v průměru 947 na jednoho zaměstnance a 1 840 na jednoho odborného právního referenta. Počet odeslaných a došlých dokumentů na jednoho zaměstnance se tak přes navýšení počtu zaměstnanců prakticky oproti roku 2014 vcelku výrazně zvýšil.

Odborní zaměstnanci Úřadu (právníci, psychologové a sociální pracovníci) při vyřizování agendy uskutečnili 9 321 telefonátů – jednalo se o poskytnutí informací a konzultací jak k novým případům, tak i k případům již vedeným Úřadem. 58 % těchto telefonátů bylo v délce do 5 minut, 35 % v délce 5 až 20 minut a 4 % konzultací bylo delších než 20 minut. Velká část delších telefonických konzultací byla věnována prevenci a řešení již existujících případů mezinárodních únosů dětí nebo jiných forem přeshraničních rodičovských sporů a koordinaci aktivit při zprostředkování mezinárodního osvojení.

Podrobnosti včetně srovnání s roky 2012 až 2015 vyplývají z následující tabulky:

Položka	2012	2013	2014	2015
01 Doručená pošta	22 222	25 723	28 778	33 657
02 Odeslaná pošta	21 770	26 284	28 655	31 274
03 Telefonáty	7 709	8 183	8 298	9 321
04 Nové spisy – právní pomoc do ciziny	568	634	823	1 067
05 Nové spisy – právní pomoc z ciziny	549	558	489	322
06 Nové spisy – agenda SPR (většinou obecné informace)	556	501	472	423
07 Nové spisy – evidence dětí pro mezinárodní osvojení	62	61	54	59
08 Nové spisy – evidence žadatelů o osvojení z ciziny	94	57	54	66
09 Nové spisy – evidence žadatelů o osvojení z ČR	10	4	5	6
10 Živé spisy – právní pomoc do ciziny	1 807	2 021	2 508	2 922
11 Živé spisy – právní pomoc z ciziny	1 638	1 751	1 885	1 672
12 Živé spisy – agenda SPR (většinou obecné informace)	2 760	2 022	1 438	1 429
13 Živé spisy – evidence dětí pro mezinárodní osvojení	402	446	421	424
14 Živé spisy – evidence žadatelů o osvojení z ciziny	168	175	158	170
15 Živé spisy – evidence žadatelů o osvojení z ČR	12	16	17	13
16 Živé spisy celkem	6 787	6 431	6 427	6 630
17 Výživné vymožené z ciziny (zaokrouhleno na tisíce) Kč	20 791	19 046	23 005	23 709
18 Výživné vymožené do ciziny (zaokrouhleno na tisíce) Kč	10 452	9 308	13 144	15 311

Tab. 1: Srovnání agendy Úřadu 2012 až 2015

Zaměstnanci Úřadu se v průběhu roku 2015 aktivně účastnili jako školitelé vzdělávacích akcí pro orgány sociálně-právní ochrany dětí (krajských úřadů i orgánů nižších stupňů), pro Justiční akademii a pro studenty právnických fakult, pro odborná profesní sdružení (Sdružení rodinněprávních a opatrovnických soudců, Společnost sociálních pracovníků) a nestátní neziskové organizace. Aktivně vystoupili s příspěvky a přednáškami na mezinárodních akcích (Evropská justiční akademie, mezinárodní konference, jednání Evropské soudní sítě).

Ředitel, zástupkyně ředitele a vedoucí oddělení právní pomoci se jako lektoři účastnili pravidelných předvýjezdových školení konzulárních zaměstnanců na Ministerstvu zahraničních věcí.

Úřad působil jako poskytovatel odborné praxe pro studenty právnických fakult, zejména právnických fakult Masarykovy univerzity a Univerzity Palackého v Olomouci. Úřad byl také nápomocen řadě studentů při vypracování odborných studentských prací (bakalářských, diplomových nebo disertačních).

V roce 2015 se již podařilo uvést do praxe většinu nových ustanovení právních předpisů souvisejících s rekodifikací občanského práva. Jednalo se zejména o legislativu souvisejících s mezinárodním osvojením. Bohužel praxe soudů v této oblasti byla stále velmi nejednotná a díky celostátní působnosti mohl Úřad jako účastník soudních řízení přispět k jednotnému výkladu právní úpravy a k jednotné aplikaci nových právních předpisů.

1.2 Jednotlivé agendy Úřadu

1.2.1 Vymáhání výživného

Právním předpokladem vymáhání výživného je existence mezinárodněsmluvní (případně unijněprávní) regulace vymáhání výživného, nebo prohlášení vzájemnosti mezi dotčenými státy a předpokladem faktickým je, že zahraniční orgány také plní úkoly, které pro ně z uvedených závazků vyplývají.

Úřad nejčastěji působil při vymáhání výživného jako ústřední orgán České republiky dle nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností, (dále jen „nařízení o výživném“).

Ne všechny činnosti uložené státům tímto nařízením jsou vykonávány řádně a plynule. V některých státech je dlouhotrvajícím problémem nízký počet zaměstnanců ústředního orgánu, v jiných státech je plynulá součinnost blokována vnitrostátní legislativou, např. v oblasti ochrany osobních údajů.

Poměrně vysoká je úspěšnost vymáhací procedury z Německa, Rakouska, Slovenska a USA. Naopak dlouhodobě je velmi slabá součinnost ze strany Itálie, Španělska, Ukrajiny a balkánských států (Srbsko, Černá Hora).

S určitými problémy se Úřad setkává i na straně českých orgánů veřejné moci ve fázi přípravy dokladů k vymáhání výživného ze členských států Evropské unie. Českým soudům činí nemalé problémy vypracování výtahů ze soudních rozhodnutí dle příloh nařízení o výživném před postoupením podkladů do ciziny. Na výtahy se zpravidla čeká delší dobu, a pokud už je soud vypracuje a zašle Úřadu, mnohdy není jejich vypracování zcela správné a Úřad musí žádat soud o jejich přepracování.

Při vymáhání výživného od povinných žijících v České republice postupuje Úřad obdobně jako advokát, resp. je v postavení obecného zmocněnce oprávněných. Po obdržení žádosti nejdříve vyzývá povinného k dobrovolnému plnění, vyjednává s ním splátky dlužného výživného apod. V případě, že nedojde ke smírnému řešení, Úřad prošetřuje majetkové a příjmové poměry povinného. K prošetřování poměrů povinných dochází za součinnosti se složkami České správy sociálního zabezpečení, jednotlivými Úřady práce, Ministerstvem vnitra, policií i městskými a obecními Úřady. Povinní jsou lustrováni v insolvenčním rejstříku, živnostenském rejstříku, prochází se i údaje obsažené v katastru nemovitostí. Spolupráce s výše uvedenými orgány funguje velmi dobře a plynule. Existují-li jakékoli výkonem rozhodnutí postižitelné příjmy či majetek povinného, Úřad zpravidla podává k soudu návrh na nařízení výkonu rozhodnutí. Úroveň spolupráce s jednotlivými soudy je poměrně proměnlivá, stejně tak jejich reakční doba. Návrh na nařízení výkonu rozhodnutí bývá nařízen v rozmezí od jednoho týdne až do dvou či tří měsíců (navzdory mnohým urgencím). Rovněž rychlost převedení výkonu rozhodnutí na nového zaměstnavatele záleží na každém konkrétním soudu. Začne-li ovšem výkon rozhodnutí být fakticky realizován, zpravidla pak probíhá plynule.

V roce 2015 úspěšně pokračovala již dříve navázaná spolupráce s exekutorským úřadem, který má pružnější možnosti prověření finanční situace povinného.

Úřad se zabývá vymáháním výživného nejen pro nezletilé děti, ale v souladu s právními nástroji také pro děti již zletilé a také v méně častých případech vymáhá výživné v rámci jiných rodinně-právních vztahů (nejčastěji výživné pro rozvedené či nerozvedené manželky).

V případech, kdy dítě žijící v České republice je svěřeno soudním rozhodnutím do pěstounské péče, vymáhá Úřad výživné také pro Úřady práce, na něž oprávnění přechází v souladu s § 961 odst. 2 občanského zákoníku.

Spolupráce s jednotlivými státy je předmětem bilaterálních jednání na pravidelných setkáních ústředních orgánů dle nařízení o výživném, které probíhá každoročně v rámci Evropské soudní sítě. Úřad vždy zve k bilaterálním jednáním jak zástupce států, jejichž součinnost není dostatečně kvalitní, tak i států, které obecně spolupracují dobře, ovšem ve vzájemné spolupráci se objevují komplikované případy.

K jednotlivým státům:

Slovenská republika

Agenda vymáhání výživného ve vztahu ke Slovenské republice tvoří nejpočetnější oblast agendy Úřadu a na jejím vyřizování se podílí několik referentů. Stále zde výrazně převažuje a narůstá agenda vymáhání výživného od povinných žijících v České republice pro oprávněné žijící na Slovensku. Spolupráce se slovenským ústředním orgánem je v zásadě dobrá, reaguje pružně v přiměřených lhůtách.

K vysokému počtu případů vymáhání výživného od povinných žijících v České republice přispívá také skutečnost, že na Slovensku je rodičům, kteří mají dítě v péči, poskytováno tzv. náhradní zálohové výživné. Rodič ovšem musí doložit, že se pokouší neplacené výživné vymáhat, i když povinný žije v cizině. V těchto případech Úřad jedná

na základě plné moci oprávněného (resp. jeho zákonného zástupce) v souladu s § 26 odst. 2 občanského soudního řádu.

Důvodem případného neúspěchu při vymáhání je primárně celková platební neschopnost povinných, podaří-li se je vůbec vypátrat, neboť v mnohých případech se jedná o osoby bez domova či jedince, kteří v České republice fakticky nepobývají či jejich pobyt nelze ani při vynaložení značného úsilí a využití všech dostupných prostředků zjistit.

Slovenský ústřední orgán na rozdíl od Úřadu nezastupuje oprávněné přímo v soudním řízení na základě plné moci, ale věci vymáhání výživného předává přímo exekutorům. Tento způsob práce se jeví pro samotné oprávněné méně operativní a méně příznivý. Ústřední orgán až po určité době, kdy se snaží dojít ke smírnému řešení s povinným, podává na slovenský soud návrh na prohlášení vykonatelnosti. Soudy rozhodují přibližně po půl roce a teprve poté je možné podat návrh na exekuci. Reálná vymahatelnost s ohledem na značnou mobilitu povinných se tak výrazně snižuje.

V roce 2015 se objevilo několik případů, kdy po zastavení exekuce v případě, že nebylo nic vymoženo, bylo rozhodnuto, že oprávnění jsou povinni zaplatit určité náklady exekuce.

Slovenský ústřední orgán bohužel nedokáže zaručit, aby oprávněné straně nebyly účtovány náklady exekuce, ačkoli v případě zastavení exekuce z důvodu nemajetnosti povinného by dle slovenského exekučního řádu neměly být náklady exekuce účtovány.

Spolková republika Německo

Agenda vymáhání výživného ze Spolkové republiky Německo stále patří mezi velmi frekventovanou agendu Úřadu a je rozdělena mezi několik referentů. Ve všech nových případech spolupracuje Úřad přímo s německým ústředním orgánem (Bundesamt für Justiz), pouze ve starších případech stále pokračuje, případně se dokončuje, spolupráce s Německým institutem pro pomoc mládeži a rodinné právo v Heidelbergu (DIJuF). Spolupráce s touto institucí i s německým ústředním orgánem je pružná a bezproblémová. Lze zaznamenat poněkud vstřícnější přístup ze strany DIJuF, který komunikuje velmi pružně, dotazy vysvětlí vždy vyčerpávajícím způsobem a srozumitelnou formou a více využívá možností smírného řešení.

V ojedinělých případech žádal německý ústřední orgán, aby česká strana při vymáhání výživného postupovala na základě nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky.

Polsko

Většinu případů tvoří vymáhání výživného od povinných polských občanů, kteří žijí a pracují v České republice, pro jejich děti žijící v Polsku. Vymáhání výživného je stále poměrně úspěšné.

V oblasti vymáhání výživného z Polska došlo v rámci polského ústředního orgánu ke změně organizační struktury, což bohužel nepřineslo pozitivní změny v jeho činnosti. Polský ústřední orgán velmi důsledně trvá na splnění všech formálních požadavků na

doklady pro vymáhání výživného, což občas veden k vracení dokladů a k nutnosti nechat je přepracovat českým soudem, a tedy k průtahům v celém řízení. Spolupráci by mohlo urychlit efektivnější využívání elektronickým médií v komunikaci (e-mail), což zatím polský ústřední orgán běžně nevyužívá.

Rakousko

V zásadě je spolupráce s rakouským ústředním orgánem dobrá. Oprávněným je pro vymáhání výživného vždy poskytována bezplatná právní pomoc ze strany advokátů. V mnoha případech Úřad komunikuje přímo s těmito advokáty, což vede k větší pružnosti při vymáhání výživného.

Rakouské soudy přepočítávají výživné stanovené v rozhodnutí o výživném (v exekučním titulu) v Kč na €, což může působit problémy při přepočtu dlužných částek v důsledku pohybu kurzu těchto měn.

V Rakousku je poměrně vysoko nastavena nezabavitelná částka z příjmu (stejně jako v Německu), proto jsou v rámci exekučního řízení exekvovány relativně malé částky, což je mnohdy problematické vysvětlit oprávněným.

Švýcarsko

Spolupráce se švýcarským ústředním orgánem (Bundesamt für Justiz v Bernu) funguje dobře. Samotný proces vymáhání výživného je však následně delegován na jednotlivé kantony a zde se pružnost komunikace liší. V případě nemajetnosti povinného rodiče Úřad usiluje alespoň o zprostředkování přídavků pro děti poskytovaných ve Švýcarsku.

Velká Británie

V agendě vymáhání výživného stále v drtivé většině převažují případy vymáhání pro oprávněné žijící v České republice, tedy vymáhání od povinných, kteří žijí ve Velké Británii.

Výživné je vymáháno prostřednictvím tří ústředních orgánů, a to ústředního orgánu pro Anglii a Wales, ústředního orgánu pro Skotsko a ústředního orgánu pro Severní Irsko. Úřadu se osvědčila rovněž komunikace přímo s britskými soudy, která eliminovala průtahy v řízení. Rovněž se ve více případech dařilo dosáhnout změny zasílání vymoženého výživného – a to prostřednictvím bankovního převodu na účet, nikoli prostřednictvím šeků, s jejichž proplácením vznikají časté problémy a rovněž jsou s jejich výplatou spojeny značné bankovní poplatky.

Lze rovněž upozornit na změnu přístupu ústředního orgánu pro Anglii a Wales k vyřizování tzv. žádostí o zvláštní opatření dle čl. 53 nařízení o výživném. Oproti praxi v minulých letech došlo ke zvýšení požadavků při podání této žádosti. Je vždy třeba doložit i kopii soudního rozhodnutí o výživném, což je požadavek nad rámec stanovený nařízením o výživném.

Spojené státy americké

Spolupráce s USA probíhá v rámci prohlášení vzájemnosti mezi Českou republikou a USA, kdy je na vztah k vymáhání výživného do České republiky aplikován systém Vzorového zákona o rodinném výživném (Uniform Interstate Family Support Act). Přístup jednotlivých recipročních orgánů se liší v jednotlivých státech unie, v roce 2015 byla obtížnější spolupráce se státy Connecticut a Severní Karolína. Obecně je však systém funkční a úspěšnost vymáhání výživného je uspokojivá.

Itálie

Stále pokračuje spolupráce se dvěma ústředními orgány. Ministerstvo vnitra (tj. Ministero dell'Interno) se zabývá žádostmi podanými před 18. 6. 2011 podle Úmluvy o vymáhání výživného v cizině (New York, 20. 6. 1956, publikována vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 33/1959 Sb.). Spolupráce s tímto orgánem je nadále na velmi špatné úrovni. Ministerstvo spravedlnosti, tj. Ministero della Giustizia, v agendě výživného spolupracuje lépe než v předchozích letech. Ministerstvo spravedlnosti nyní zasílá část své korespondence dvojjazyčně, v italském a anglickém znění. Italský ústřední orgán standardně vyzývá dlužníka k dobrovolnému placení, zjišťuje jeho finanční situaci a žádá o přidělení bezplatné právní pomoci v Itálii pro účely výkonu rozhodnutí. Bohužel je však celý proces vymáhání výživného velice zdoluhavý, kdy samotné přidělení právní pomoci v Itálii trvá často jeden rok. Za rok 2015 však Úřad eviduje několik případů, kde již byla právní pomoc oprávněnému přidělena, a proto lze do budoucna předpokládat v těchto případech nařízení výkonu rozhodnutí.

Ministerstvo spravedlnosti nadále odmítá přijímat žádosti na základě rozhodnutí vydaného před vstupem ČR do EU postupem podle nařízení o výživném.

Španělsko

Během roku 2015 byla spolupráce i nadále velmi nepružná. Komunikace španělského ústředního orgánu vůči Úřadu probíhá stále výhradně ve španělském jazyce. Španělský ústřední orgán sice potvrzuje relativně brzy přijetí žádosti o vymáhání, o další aktivitě a výsledcích ústřední orgán dále neinformuje. Reakční doba v některých spisech přesahuje i 3 roky.

Úspěšnost vymáhání je s ohledem na počet případů marginální. Jedná se o dobrovolné platby, k výkonu rozhodnutí nebylo nikdy přistoupeno. Nadále trvají obtíže s vyhledáním adresy povinného.

U žádostí o zvláštní opatření dle čl. 53 nařízení o výživném je nezbytné doplnit další údaje nad rámec závazných formulářů k nařízení o výživném.

V červenci 2015 španělský ústřední orgán zaslal zastupitelskému Úřadu České republiky odpověď na diplomatickou nótu s tím, že dbají na zájem dítěte, ale jsou dlouhodobě personálně podhodnoceni.

Shrnutí

V roce 2015 došlo oproti roku 2014 ke zvýšení objemu vymoženého výživného z ciziny. Pro české oprávněné bylo v roce 2015 vymoženo 23 709 tisíc Kč. Podrobnosti jsou uvedeny v následující tabulce:

Stát	2014 (v tis. Kč)	2015 (v tis. Kč)
Austrálie	390	294
Belgie	231	105
Bulharsko	76	41
Dánsko	50	69
Francie	324	463
Holandsko	714	513
Itálie	633	198
Irsko	320	177
Kanada	283	451
Lucembursko	99	119
Norsko	55	147
Polsko	235	524
Rakousko	2 324	2 829
Rumunsko	107	4
Rusko	107	71
Řecko	0	37
Skotsko	0	12
Slovensko	2 373	2252
Slovinsko	0	6
Spolková republika Německo	7 527	7239
Španělsko	87	62
Švédsko	207	221
Švýcarsko	1 545	1741
Ukrajina	20	202
USA	4 164	4323
Velká Británie (Anglie a Wales)	1 404	1579
Celkem	23 005	23 709

Tab. 2: Vymožené výživné z ciziny v meziročním srovnání 2014 a 2015

Pro oprávněné v cizině od povinných v České republice Úřad za stejné období vymohl a do ciziny převedl 15 311 tisíc Kč, takže i v této oblasti došlo k významné pozitivní změně – ke zvýšení objemu vymožené částky o 16 %. Podrobnosti jsou uvedeny v následující tabulce:

Stát	2014 (v tis. Kč)	2015 (v tis. Kč)
Estonsko	98	28
Holandsko	402	767
Irsko	0	8
Itálie	3	2
Kanada	9	0
Litva	70	48
Lotyšsko	20	18
Polsko	3 685	3 085
Rakousko	314	507
Rumunsko	0	241
Slovensko	7 738	9 522
Spolková republika Německo	159	418
Srbsko	68	66
Švédsko	51	36
Švýcarsko	27	6
Turecko	36	29
Ukrajina	71	131
USA	393	399
Celkem	13 144	15 311

Tab. 3: Vymožené výživné do ciziny v meziročním srovnání 2014 a 2015

1.2.2 Návraty protiprávně přemístěných nebo zadržovaných dětí a zabezpečování styku s dětmi

Jako ústřední orgán podle haagské Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí z roku 1980 (publikována vyhláškou č. 34/1998 Sb., dále jen „haagská únosová úmluva“) a také jako ústřední orgán podle nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti (dále jen „nařízení Brusel IIa“) řeší Úřad případy protiprávních přemístění nebo zadržování dětí a styku rodičů s dětmi.

Úřad v roce 2015 řešil 42 případů protiprávního přemístění dětí do ciziny nebo jejich zadržování v cizině. Tyto případy se týkaly 52 dětí.

Výsledky případů jsou uvedeny ve srovnávací tabulce za roky 2011 – 2015:

	2012	2013	2014	2015
dobrovolný návrat	14	7	9	6
nespolupráce	4	1	1	0
dohoda rodičů	1	6	3	6
zpětvzetí	7	7	4	0
návrat v souladu s rozhodnutím	7	5	5	7
nucený návrat	1	2	0	0
běží	4	12	17	20
nenavráceno	4	2	2	3
Celkem	42	42	41	42

Tab. 4: Únosy dětí do ciziny v meziročním srovnání 2012 až 2015

V žádném z případů v roce 2015 nebylo třeba přikročit k nucenému (exekučnímu) navrácení dítěte. Dva evidované případy se týkaly států, které nejsou signatáři haagské únosové úmluvy (jednalo se o Indonésii a Kazachstán). V těchto případech není možné zahájit řízení o navrácení dítěte, nicméně se Úřad pokoušel alespoň zjistit nějaké informace o uneseném či zadržovaném dítěti, většinou za pomoci českých zastupitelských Úřadů. Všechny uvedené případy představují situace, kdy byla podána žádost o navrácení dítěte, nikoliv případy únosů pouze hrozících a případy řešené mimo proceduru navrácení (například v rámci řízení ve věcech péče o nezletilé či v rámci rodičovského konfliktu neprojednávaného soudně).

Úřad se zabýval také 5 žádostmi o výkon práva styku s dítětem v cizině, které byly postoupeny zahraničnímu ústřednímu orgánu. V případech, které nakonec nebyly postoupeny do ciziny, obvykle došlo buď ke smírnému řešení věci anebo se žadatel rozhodl nepostupovat právní cestou. V některých případech je třeba obrátit se na soud v místě bydliště dětí a požádat o úpravu styku rodiče s dítětem. V těchto případech je – v závislosti na majetkových poměrech rodiče – možné dosáhnout příznání bezplatné právní pomoci v cizině.

Za stejné období Úřad obdržel z ciziny 28 žádostí o návrat dítěte týkající se 37 dětí. Z uvedených 28 případů protiprávního přemístění či zadržování dětí byla v 17 případech

podána žaloba na navrácení dětí k Městskému soudu v Brně. V roce 2015 bylo v jednom případě nutno přikročit k výkonu rozhodnutí o navrácení dítěte, které nebylo dobrovolně splněno, bylo nutné dítě odejmout a předat druhému rodiči. Jednalo se však o případ, který byl řešen již od předchozího roku 2014. Podrobnosti ukončení případů vyplývají z následující tabulky:

	2012	2013	2014	2015
dobrovolný návrat	11	0	1	5
nespolupráce	3	2	0	1
dohoda rodičů	1	0	2	3
zpětvzetí	4	6	2	1
návrat v souladu s rozhodnutím	2	3	0	5
nucený návrat	0	0	1	0
běží	2	5	5	11
nenavráceno	2	4	2	2
Celkem	25	20	13	28

Tab. 5: Únosy dětí do České republiky v meziročním srovnání 2012 až 2015

Úřad obdržel rovněž 2 žádosti o výkon práva styku s dítětem. Případy žádostí o výkon práva styku s dítětem jsou dlouhodobého charakteru a při rozporných stanoviscích rodičů mohou být v evidenci i řadu let. V řadě případů však rodiče dětí, kteří se nemohou domoci svého práva na styk s dítětem, využívají jiných prostředků než je podání žádosti o výkon práva styku ve smyslu čl. 21 haagské únosové úmluvy – např. se obracejí přímo na soud, na orgán sociálně-právní ochrany dětí v místě bydliště dítěte, na mediátory a podobně.

Podrobnosti o geografickém rozdělení případů v roce 2015 vyplývají z následující tabulky:

Stát	z ciziny		do ciziny	
	únos	styk	únos	styk
Austrálie			1	
Belgie				1
Estonsko				1
Francie	2			
Indonésie			1	
Irsko	2			
Itálie	2		1	
Kanada	1		1	
Kazachstán			1	
Malta	1			
Mexiko	1		1	
Nizozemí			1	
Norsko				1
Nový Zéland			1	
Rakousko	1		2	1
Rumunsko			1	
Rusko			1	
Řecko	1		1	
Slovensko	6		10	
Spojené království	8	1	3	
Spolková republika Německo	2	1	8	
Španělsko			3	
Ukrajina			1	
USA	1		3	1
Uzbekistán			1	
Celkem případů	28	2	42	5

Tab. 6: Únosy a realizace práva styku podle států

Téměř ve všech případech rodičovských konfliktů, ať již v oblasti mezinárodních únosů dětí, zprostředkování výkonu práva styku s dítětem či probíhajících soudních řízení o péči o dítě, nabízí Úřad rodičům mediaci. Ne vždy ovšem rodiče nabídku využívají.

V roce 2015 došlo k četným změnám v praxi poskytování mediací. Došlo ke zvýšení počtu mediátorů na Úřadě, noví i stávající mediátoři byli vyškoleni v nové technice vedení mediace – v tzv. transformativní metodě. Organizací mediací byl pověřen nový zaměstnanec – sociální pracovník, který je současně zkušeným mediátorem. Byl nastaven model, kdy mediaci v případech rodičovských konfliktů provádí zásadně dvojice žena a muž, což vede k většímu pocitu komfortu účastníků. Nově bylo zahájeno využívání programu Zoom pro poskytování mediací online. Tento program poskytuje stabilnější spojení účastníků, hovory formou videokonference (tj. zapojení více než dvou účastníků) a umožňuje tak i účastníkům pobývajícím na vzdálených místech, aby možnosti mediace využili.

K jednotlivým státům

Slovensko

Únosové kauzy byly nezdědky kdy vyřešeny dobrovolným návratem nezletilého dítěte. V případech, kdy se tak nestalo, a bylo třeba případ řešit v rámci soudního řízení, mnohdy nedosahují soudy lhůt stanovených nařízením Brusel IIa. Spolupráce se slovenským ústředním orgánem je dostatečná; v některých případech byla tímto orgánem realizována mediace.

Na Slovensku stále přetrvávají problémy s vykonatelností rozhodnutí o navrácení. K prodlužování celého řízení strany mnohdy využívají mimořádných opravných prostředků. K výkonu rozhodnutí o navrácení nezletilých dětí odnětím dětí dosud nebylo přistoupeno v případě žádné z Úřadem sledovaných kauz.

Spolková republika Německo

Spolupráce s německým ústředním orgánem je na velmi dobré úrovni, komunikace je rychlá (nejčastěji prostřednictvím e-mailu) a pružná. Příslušné orgány bez problémů prověřují místo pobytu dítěte a zároveň bývá provedeno sociálního šetření. Je zřejmá snaha o to, aby o návratu co nejrychleji rozhodoval příslušný soud. Spolupráce s německou stranou je velice rychlá, efektivní. Německý ústřední orgán vychází aktivně vstříc v případech, že žadatel o navrácení dítěte nedisponuje dostatečným příjmem, aby mohl hradit služby německého advokáta, a zprostředkují priznání bezplatné právní pomoci, která zahrnuje dokonce i zajištění nákladů na cestu na jednání u návratového soudu.

Rakousko

Spolupráce je pružná, navrhovatelům je ustanoven advokát, řízení se ale mohou protáhnout, protože je možné podat mimořádný opravný prostředek.

Španělsko

Za rok 2015 byly podány tři žádosti o navrácení ze Španělska. Španělská strana odmítá zabývat se žádostí o navrácení zaslano předem e-mailem a následně poštou s tím, že e-mailové žádosti nevyřizují. Dochází tak ke zbytečným průtahům ve vyřizování případů.

Po obdržení žádosti je tato posuzována státním zástupcem, zda splňuje podmínky haagské únosové úmluvy a bude na jejím základě podán návrh na navrácení dítěte k soudu. Doba, po níž státní zástupce případ posuzuje, je mnohdy neúnosně dlouhá a

dokonce se stává, že uplyne jednorocní lhůta pro navrácení dítěte a rodič tak prakticky nemá šanci dosáhnout navrácení dítěte, neboť se v mezidobí šilo s novým prostředím.

Problematické je také pátrání po pobytu dítěte ze strany španělských orgánů, kdy tyto deklarují, že pobyt není znám, ačkoli „opuštěný“ rodič má relevantní informace o pobytu „únosce“ a jde tedy pouze o jejich prověření.

Průběžná informovanost ze strany španělského ústředního orgánu je také nedostačující. V opačných případech, kdy je žádáno navrácení dítěte z České republiky do Španělska, však postupuje španělský ústřední orgán velmi důrazně a vyřízení korespondence urguje již v řádu dní.

Zástupci Úřadu se opakovaně pokoušeli spolupráci se španělským ústředním orgánem lépe nastavit u příležitosti bilaterálních jednání v rámci setkání ústředních orgánů dle nařízení Brusel IIa, ovšem dosud bez viditelných výsledků.

USA

Ústřední orgán USA reaguje velmi pružně, dle možností zajistí žadateli bezplatnou právní pomoc. Obvykle je vyžadována osobní účast navrhovatele na jednání, což může pro některé navrhovatele představovat velkou překážku z důvodů jak finančních, tak i logistických (neznalost poměrů v cizí zemi, nedostatek zkušeností s cestováním apod.). S ohledem na neexistenci koncentrované příslušnosti soudů, je postup v jednotlivých řízeních velmi nejednotný.

Ukrajina

Ukrajinský ústřední orgán reaguje velmi pružně, dobře spolupracuje, problematičtější je ovšem součinnost dalších ukrajinských orgánů, zejména v případech, kdy by mělo dojít k výkonu rozhodnutí odnětím dítěte.

Rusko

Ruský ústřední orgán žadatele nezastupuje a komunikuje převážně v ruském jazyce, text je ovšem obvykle doplněn pracovním překladem do angličtiny. Ze strany ruského ústředního orgánu je pozorovatelná větší aktivita zejména v případech, kdy došlo k přemístění dítěte z Ruska do České republiky.

Velká Británie

Agenda mezinárodních únosů dětí je stále řešena na vysoké úrovni, zejména ze strany partnerského ústředního orgánu pro Anglii a Wales. V praxi je plynule zajišťován sled veškerých úkonů směřujících k navrácení dítěte: podání návrhu na navrácení k britskému návratovému soudu bez zbytečného odkladu, ustanovení bezplatné právní pomoci, flexibilní komunikace advokáta s rodičem v České republice i s ústředním orgánem, předběžná opatření soudu na ochranu dítěte (například zabavení pasu dítěte). Ústřední orgány (Anglie a Wales, Skotsko i Severní Irsko) nenabízejí mediaci jako mimosoudní řešení případu, ale postupují žádost na navrácení okamžitě k britskému soudu. Nevýhodou tedy je, že rodiče nemají příliš prostoru na mimosoudní dohodu. Nespornou devizou však je rychlost a efektivita návratového řízení přičemž je důsledně respektována právní úprava vyplývající z haagské únosové úmluvy.

Shrnutí

Úřad nadále v této oblasti spolupracoval s Ministerstvem spravedlnosti ustanoveným styčným soudcem ve věcech rodinného práva Lubomírem Ptáčkem. Styčný soudce

velmi účinně pomáhal zprostředkovat komunikaci se zahraničními soudy, byl nápomocen při objasňování české právní úpravy cizím státním orgánům.

Běžnou, každodenní součástí práce referentů, kteří vyřizují agendu mezinárodních únosů dětí, a to jak právníků, tak i psychologů, je preventivní činnost ve vztahu k rodičům. Jednalo se buď o rodiče, kteří se cítili ohroženi únosem dítěte anebo naopak o rodiče, kteří měli v úmyslu vycestovat z místa obvyklého bydliště dítěte i s dítětem do jiného státu. Rodiče byli vedeni k tomu, aby získali souhlas druhého rodiče s vycestováním anebo požádali soud o jeho nahrazení ve smyslu § 877 občanského zákoníku. V případech, kdy v jednom státě probíhá řízení o navrácení a v druhém státě řízení o úpravě rodičovské odpovědnosti, mnohdy soudy řeší otázku překážky věci zahájené a lze se často setkat s průtahy v řízení, kdy jeden ze soudů čeká na výsledek řízení u soudu ve druhém státě, aniž by například sám posoudil otázku obvyklého bydliště dítěte z důvodu určení mezinárodní příslušnosti soudu. To bohužel negativně dopadá na právní situaci dítěte, která je dlouhou dobu velmi nejistá.

Rodiče (nejčastěji matky) – čeští občané s obvyklým bydlištěm v cizině se často na Úřad obracejí a žádají, aby jim byla poskytnuta pomoc při navrácení s dítětem do České republiky. Argumentují svým státním občanstvím (případně státním občanstvím dítěte), případně trvalým (nikoli faktickým) bydlištěm v České republice a žádají Českou republiku o ochranu. Vysvětlení principů únosového práva, kdy jeden rodič není oprávněn bez souhlasu druhého rodiče přemístit dítě do jiného státu, vyžaduje mnohdy opakované poskytování konzultací ze strany právníků i psychologů.

V rámci rozvíjení proklientského přístupu v kauzách únosů a styku psychologové poskytovali podporu při předávání dítěte po jeho únosu druhému rodiči, účastnili se případových konferencí i jednání s rodiči. Opakovaně byli rovněž přizváni soudcem k pohovorům s dětmi při soudních jednáních i v řízeních o navrácení dítěte.

1.2.3 Agenda mezinárodního osvojení

Úřad působil jako ústřední orgán dle Úmluvy o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení (Haag, 29. 5. 1993, publikována sdělením Ministerstva zahraničních věcí č. 43/2000 Sb. m. s., dále jen „haagská adopční úmluva“). V agendě mezinárodního osvojení bylo k 31. 12. 2015 vedeno 421 živých spisů dětí včetně dětí svěřených do péče před osvojením do ciziny a 171 živých spisů žadatelů o osvojení dítěte z České republiky.

O zařazení do evidence žadatelů vhodných k osvojení dítěte z České republiky požádalo v roce 2015 celkem 66 žadatelských párů z ciziny; třem žádostem o zařazení Úřad nevyhověl. Podrobnosti jsou uvedeny v následující tabulce:

Stát	Žádosti	Zařazení	Nezařazení	Neukončeno
Dánsko	7	6	1	0
Francie	2	2	0	0
Itálie	7	7	0	0
Island	7	6	1	0
Kypr	1	0	0	1
Německo	10	8	1	1
Nizozemsko	4	4	0	0
Rakousko	9	9	0	0
Slovinsko	2	2	0	0
Španělsko	1	1	0	0
Švédsko	16	16	0	0
Celkem	66	61	3	2

Tab. 7: Původ cizích žadatelů o osvojení a výsledky řízení

Do péče před osvojením do ciziny bylo svěřeno 36 dětí. Geografické rozložení svěřených dětí do jednotlivých zemí je v následující tabulce:

Stát	počet dětí
Dánsko	3
Island	12
Itálie	4
Německo	2
Rakousko	3
Španělsko	4
Švédsko	8
Celkem	36

Tab. 8: Umístění dětí do péče před osvojením v cizině

V roce 2015 probíhala obvykle v měsíčních intervalech zasedání Poradního sboru Úřadu pro zprostředkování náhradní rodinné péče. Nadále jde o multidisciplinární sbor, v němž jsou zastoupeny profese dětského lékaře, psychologa, sociálního pracovníka, a to v osobách zaměstnanců ústavních zařízení, nestátních neziskových organizací i Úřadu nadřízeného MPSV.

Na jednání poradního sboru vždy zaměstnanci Úřadu představí obvykle 2 až 3 páry žadatelů pro konkrétní dítě. Nezávislí odborníci z poradního sboru tak poté hlasováním

volí nejvhodnější žadatele o osvojení daného dítěte. Žadatelé jsou v daném pořadí Úřadem oslovováni s dotazem, zda mají zájem o seznámení s dítětem.

Pokud žadatelé projeví zájem o seznámení s dítětem, Úřad dohodne termín a podrobnosti interakce. Ta již v souladu s metodickým doporučením probíhá za účasti psychologa Úřadu.

V roce 2015 podaly žádost o zařazení do evidence žadatelů o osvojení z ciziny celkem 6 žadatelů (párů nebo jednotlivců). Došlo k zařazení pouze jednoho páru do evidence. Údaje ostatních žadatelů byly Úřadu zpřístupněny na základě § 22 odst. 8 písm. b), kdy jim nebylo ve lhůtě 3 let zprostředkováno vnitrostátní osvojení. Po projednání s těmito žadateli došlo k tomu, že své žádosti o zprostředkování osvojení dítěte z ciziny vzali zpět, protože neměli vážný zájem o osvojení dítěte z ciziny.

Úřad pokračoval ve svých snahách zprostředkovat osvojení dítěte z ciziny českými žadateli.

Zájem žadatelů o osvojení dítěte ze zahraničí do České republiky se projevoval ve velkém množství dotazů zájemců o osvojení dítěte s ciziny. Po objasnění celého procesu mnohdy tento zájem ze strany žadatelů opadá, neboť je opřen o často představy, které nelze reálně naplnit. Poměrně běžné je, že tito žadatelé nemají dostatečné informace o možnostech zprostředkování náhradní rodinné péče v rámci České republiky. Na komunikaci s těmito zájemci se kromě právníka adopčního oddělení podílí vždy také psycholog Úřadu. Kromě podání relevantních informací psycholog v diskuzi se žadateli diskutuje mimoprávní aspekty osvojení, zajímá se o motivaci žadatelů a o jejich psychickou připravenost na mimořádně náročný proces mezinárodního osvojení. Při osobním setkání psychologové také otevírají citlivá témata, jako je rasová tolerance a identita vizuálně odlišného dítěte v českém prostředí.

V rámci adopční agendy navštívilo Úřad také několik zástupců zahraničních organizací:

V lednu 2015 Úřad navštívily zástupkyně slovenského ústředního adopčního orgánu Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže, které byly podrobně seznámeny se systémem mezinárodního osvojení v České republice.

V červnu 2015 se zástupkyně Úřadu zúčastnily jednání zvláštní komise Haagské konference mezinárodního práva soukromého, která je svolávána v pětiletých intervalech k aplikaci haagské adopční úmluvy.

V září 2015 Úřad navštívili zástupci dánského ústředního orgánu Ankestyrelsen/National Social Appeals Board a nově zřizované pověřené adopční organizace Danish International Adoption – DIA, která od roku 2015 jako jediná v Dánsku zajišťuje zprostředkování mezinárodního osvojení.

V listopadu 2015 Úřad navštívily zástupkyně italské pověřené adopční organizace ASA.

1.2.4 Další činnosti

V roce 2015 se Úřad nadále zabýval případy tzv. „repatriací“, tzn. řešení situací, kdy se dítě – občan členského státu Evropské unie nachází v jiném státě bez péče rodičů či zákonných zástupců a je třeba je umístit do ústavního zařízení nebo pěstounské péče v jeho domovském státě. Nejčastěji tyto případy nastávají ve vztahu ke Slovenské republice. Existuje několik cest, jak „navrátit“ dítě do státu jeho státního občanství. Všechny tyto způsoby vyžadují spolupráci obou zúčastněných států. Konečné

rozhodnutí je pak na soudu v obvyklém bydlišti dítěte, který na základě zjištěných informací musí vyhodnotit, jaké řešení by bylo v souladu s nejlepším zájmem dítě.

Obdobných případů Úřad evidoval nejvíce ve vztahu mezi Českou republikou a Slovenskou republikou. V roce 2015 přibýlo několik případů opačných, kdy dítě – český státní občan nacházelo bez řádné péče v jiném státě a bylo třeba na základě spolupráce mezi oběma státy dosáhnout „navrácení“ dítěte do České republiky.

Jednalo se celkem o 24 případů; z toho 10 dětí bylo „navráceno“ do státu, jehož je dítě státním občanem. Důvodem pro neuskutečnění „repatriace“ byla obvykle skutečnost, že dítě má v zemi svého obvyklého bydliště sourozence, jiného příbuzného nebo dokonce rodiče. Tyto děti buď zůstávají v péči příbuzných anebo jsou v ústavní výchově a obvykle jsou v kontaktu se svými příbuznými.

V roce 2015 se Úřad zabýval případy, kdy došlo k odebrání dětí – českých občanů z rodin, jejichž obvyklé bydliště bylo v některých západoevropských zemích. Kromě ojedinělých případů v SRN a Španělsku Úřad evidoval obdobné případy u 38 českých rodin ve Velké Británii; tyto případy se týkaly celkem 57 dětí. Důvody odebrání byly různé, většinou však zanedbání péče o děti, podezření z týrání, násilí vůči dětem, závislost rodičů na alkoholu nebo jiných návykových látkách či výkonu trestu odnětí svobody či pobyt ve vyšetřovací vazbě. S politováním lze konstatovat, že u některých případů, u nichž se podařilo dosáhnout přemístění dětí do České republiky a jejich umístění v rodině, bylo po určité době také nutné, aby příslušné české orgány přijaly obdobná výchovná opatření jako již dříve přijaly orgány zahraniční; dokonce bylo přistoupeno k odnětí dětí z rodiny a jejich umístění do náhradní rodinné péče či ústavní výchovy.

Bohužel Úřad byl stále v některých případech informován o situaci rodin se značným zpožděním, většinou až v poslední fázi soudního řízení, případně byl informován až poté, co zahraniční soud ve věci rozhodl. Případy Úřad podrobně sleduje, aktivně se podílí na vyhledávání příbuzných v České republice, kteří by byli schopni a ochotni dítě převzít do své péče. Úřad tak nad rámec své zákonné kompetence poskytuje právní poradenství, zajišťuje komunikaci mezi ústředním orgánem, místními orgány ve Velké Británii, mezinárodní sociální službou, velvyslanectvím, rodinou dítěte a orgánem sociálně-právní ochrany dětí v České republice.

Výsledek řízení	počet dětí
Dítě bylo navráceno rodičům	18
Řízení v cizině stále probíhá	23
Dítě bylo svěřeno do širší rodiny v cizině	1
Dítě v pěstounské péči v zahraničí	5
Dítě bylo adoptováno do zahraničí	1
Dítě bylo navráceno do ČR	4
Dítě je zatím v biologické rodině v zahraničí	1
Řízení bylo postoupeno českým soudům	3
Nejsou dostupné informace	1
Celkem dětí 2015	57
Počet rodin 2015	38

Tab. 9: Případy „odebrání dětí“ ve Velké Británii

Nadále bylo od Úřadu často požadováno prošetření poměrů dětí v cizině nebo dokonce zjištění jiných informací, např. zjištění poměrů rodičů či příbuzných žijících v zahraničí. Pokud žádost byla podána soudem pro potřeby soudního řízení, odkazovaly zahraniční ústřední orgány obvykle na nařízení Rady (ES) č. 1206/2001 z 28. května 2001 o spolupráci mezi soudy členských států při zajišťování důkazů ve věcech občanských a obchodních. Z tohoto důvodu Úřad pečlivě zvažuje, zda žádost zahraničnímu orgánu postoupit či odkázat na jiný, k tomu určený právní nástroj. V roce 2015 pokračovaly odborné diskuse o případné revizi nařízení Brusel IIa, která by měla zlepšit i spolupráci ústředních orgánů v této oblasti.

Úřad byl také žádán zahraničními orgány o zjišťování informací v České republice. Zde Úřad nadále intenzivně spolupracoval s místními orgány sociálně-právní ochrany dětí. Úřad byl soudem jmenován v 249 případech kolizním opatrovníkem podle § 469 zákona o zvláštních řízeních soudních. S ohledem na četnost ústních jednání v uvedených věcech a vzdálenost jednotlivých soudů od sídla Úřadu nebylo možné, aby se zástupci Úřadu osobně účastnili všech jednání. Úřad proto v části případů využíval možnosti dané § 62 odst. 2 zákona č. 359/1999. Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění, a žádal o zastoupení při účasti na ústním jednání místní orgány sociálně-právní ochrany dětí.

Nadále pokračovalo zapojení psychologů Úřadu do zjišťování názoru dítěte pro potřeby soudního řízení. I za situace, kdy soudce vede sám pohovor s dítětem, je přítomnost a případný vstup psychologa vítanou podporou při získání relevantních informací od dítěte jako účastníka řízení. Tímto způsobem Úřad usiluje o větší ochranu nezletilých, což je v souladu s jím zastávanými hodnotami a přispívá k účinnému naplňování participačních práv dětí podle čl. 12 Úmluvy o právech dítěte. Nadto informace získané profesionálním postupem jsou také relevantnější a chrání dítě také negativ formální slyšení přímo před soudem během ústního jednání.

V případech opatrovnictví Úřad často využíval metody svolání případové konference, obvykle v součinnosti s místně příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí. Na této konferenci se setkají rodiče, další osoby blízké dítěti, zástupci škol a školských zařízení, poskytovatelů zdravotních služeb, zástupců sociálních služeb, policie, státních zastupitelství a jiných orgánů či institucí. Případové konference byly vedeny zkušeným facilitátorem – sociálním pracovníkem z řad zaměstnanců Úřadu. Cílem případových konferencí bylo vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny a nalezení nejlepšího řešení pro dítě.

Zcela novým typem případů byla situace nezletilých bez doprovodu, související s migrační krizí v roce 2015. Přestože Úřad nemá žádnou kompetenci v oblasti poskytování sociálně-právní ochrany těmto nezletilým, případy se po domluvě s nadřízeným orgánem zabýval a vedl jejich evidenci. Během roku 2015 bylo zaevidováno 153 nezletilých bez doprovodu, z toho 146 chlapců a 7 dívek, ve věku od 11 do 18 let. Obvykle se jednalo o případy tzv. tranzitních migrantů, kteří neměli v úmyslu požádat o mezinárodní ochranu v České republice, ale jejich cílem byla některá jiná země, nejčastěji pak Německo.

Statistika případů vyplývá z následujících tabulek:

Stát	počet dětí
Afghánistán	81
Alžírsko	3
Bangladéš	1
Benin	1
Bosna a Hercegovina	1
Egypt	1
Chorvatsko	1
Irák	4
Irán	1
Kosovo	1
Mongolsko	2
Myanmar (Barma)	1
Nigérie	1
Pákistán	3
Somálsko	7
Sýrie	42
Neznámé	2
Celkem	153

Tab. 10: Nezletilí bez doprovodu - rozložení států původu

Věk k datu nápadu	počet dětí
11 let	2
12 let	5
13 let	8
14 let	16
15 let	33
16 let	49
17 let	37
18 let	2
Celkem	153

Tab. 11: Nezletilí bez doprovodu – věk k datu nápadu

2. Zpráva o hospodaření

2.1 Údaje o majetku

Údaje o majetku (nehmotný majetek – software v celkové hodnotě 898.440,32 Kč a dále dlouhodobý hmotný majetek v celkové částce 8 079.023,24 Kč, jedná se o (vybavení kanceláří nábytkem a největší podíl na této částce je vybavení Úřadu výpočetní technikou). Majetek je veden v pořizovacích cenách.

2.2 Rozpočet a jeho čerpání

2.2.1 Obecně

V roce 2015 hospodařil Úřad s částkou 30.694.653 Kč. Jeho konečná výše byla ovlivněna zejména realizací projektu OP LZZ v celkových rozpočtových výdajích ve výši 7.966.308 Kč, z toho byl národní podíl 400.255 Kč a evropský podíl 7.566.053 Kč.

Pro rok 2015 byl stanoven Ministerstvem práce a sociálních věcí v rámci rozpočtové kapitoly č. 313 rozpočet v celkové výši 25.059.707 Kč. V průběhu roku byl však několikrát navyšován, a to následovně:

V listopadu 2015 bylo na základě usnesení vlády ČR ze dne 23. září č. 748/2015 do rozpočtu Úřadu převedeno 77.936 Kč na navýšení platů o 3 %. Závazný ukazatel „Platy státních úředníků“ se tímto rozpočtovým opatřením zvýšil o 57.730 Kč.

Během listopadu 2015 došlo také k převodu 831.600 Kč v návaznosti na zvýšení počtu služebních míst Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí o 3 místa od 1. 7. 2015. Závazný ukazatel „Platy státních úředníků“ se tímto rozpočtovým opatřením zvýšil o 616.000 Kč.

Dalším převodem v listopadu 2015 bylo navýšení rozpočtu UMPOD z prostředků MPSV. Jednalo se o úhradu výloh spojených s realizací úkolů vlastního ministerstva nad rámec výdajů plánovaných Úřadem v celkové částce 350.000 Kč.

V prosinci 2015 bylo do rozpočtu Úřadu uvolněno 1.588.000 Kč. Prostředky byly použity na pořízení techniky v rámci uzavřené rámcové smlouvy v rozsahu, který odpovídá požadavkům, jež byly v rámci celorezortní přípravy zakázky uplatněny ve výši 1.401.000 Kč a na navazující instalaci a úpravy serveru, sítě a síťového software v souvislosti s novou technikou ve výši 187.000 Kč.

Nároky z nespotřebovaných výdajů minulých let byly během roku 2015 uvolněny dvakrát. Počátkem února 2015 bylo z profilujících výdajů, na jejichž provedení dostává ČR peněžní prostředky nebo jejich část od EU, uvolněno 2.713.410 Kč (v tom: 118.462 Kč výdaje financované z národních peněžních prostředků a 2.594.948 Kč výdaje kryté peněžními prostředky od EU). Z neprofilujících nároků z nespotřebovaných výdajů bylo zapojeno 39.000 Kč. V polovině února 2015 pak bylo uvolněno z profilujících nároků z nespotřebovaných výdajů celkem 35.000 Kč (v tom národní podíl ve výši 1.750 Kč a evropský podíl ve výši 33.250 Kč). Tyto prostředky byly určeny k financování projektu OP LZZ.

Celkem bylo za rok 2015 vyčerpáno 30.131.401,91 rozpočtových prostředků, tj. 98,16 %.

2.2.2 Rozbor čerpání prostředků na platy

Limit prostředků na platy činil v původním rozpočtu částku 15.129.320 Kč, z toho bylo určeno 61.787,00 Kč na platby za ostatní osobní náklady.

V listopadu 2015 bylo na základě usnesení vlády České republiky ze dne 23. září č. 748/2015 do rozpočtu Úřadu převedeno 57 730 Kč na navýšení platů o 3 %.

Během listopadu 2015 došlo také k převodu 616 000 Kč v návaznosti na zvýšení počtu služebních míst Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí o 3 místa od 1. 7. 2015.

Dále byly v roce 2015 zapojeny nároky z nespotřebovaných výdajů minulých let ve výši 90.000,00 Kč.

Konečná výše mzdových prostředků pro rok 2015 činila 15.893.050 Kč.

Na tarifní platy bylo vyčerpáno 9.529.122 Kč, náhrady za dovolenou činily částku 1.721.557 Kč, osobní příplatky a příplatky za vedení částku 2.902.892 Kč a na odměnách bylo vyplaceno celkem 1.313.000 Kč. Na ostatní platby za provedenou práci bylo vyplaceno 114.840 Kč.

2.2.3 Prostředky vynaložené na zahraniční služební cesty

Uskutečněné zahraniční pracovní cesty přímo souvisí s postavením Úřadu jako ústředního orgánu podle evropských nařízení a mnohostranných mezinárodních smluv. Jedná se o akce každoročně nebo v delších časových obdobích se opakující a zástupce z České republiky je nezbytný, jak pro prosazování postojů České republiky k probíraným tématům, tak i navázání kontaktů s obdobnými organizacemi ze zahraničí.

Na zahraniční služební cesty bylo v roce 2015 vyčerpáno 210.890 Kč. Tato částka byla vynaložena na akce uvedené v tabulce. Do tohoto přehledu nejsou započítány pracovní cesty, jež byly realizovány v rámci zmíněného projektu podporovaného z ESF v ČR v OP LZZ.

Prostředky na zahraniční služební cesty jsou uvedeny v níže uvedené tabulce.

Počet zam.	Termín	Destinace	Účel
1	5. 1. 2015	Rakousko, Vídeň	Jednání na BMFJ a BMJd
1	25. – 30. 1. 2015	Švýcarsko, Ženeva	Světový kongres juvenilní justice
2	2. – 4. 3. 2015	Norsko, Oslo	Jednání s norským orgánem BUFDIR
1	8. – 10. 3. 2015	Slovensko, Omšenie	Seminář evropského rodinného práva
2	11. – 13. 3. 2016	Belgie, Brusel	Evropská justiční síť – nařízení o výživném
1	26. – 29. 5. 2016	Maďarsko, Budapešť	Konference Děti bez doprovodu
1	3. – 4. 6. 2015	Belgie, Brusel	Konference na téma „Práva dítěte“
1	9. – 12. 6. 2015	Rakousko, Vídeň, Švýcarsko, Ženeva	Jednání na BMFJ, Výbor OSN pro práva dítěte
2	15. – 18. 6. 2015	Norsko, Oslo	Jednání s norským orgánem BUFDIR
1	17. – 19. 6. 2015	Maďarsko, Budapešť	Konference „Mezinárodní únosy dětí“
2	1. – 3. 7. 2015	Belgie, Brusel	Evropská justiční síť – výživné, mediace
1	14. – 18. 7. 2015	Německo, Lucembursko	Jednání se zástupci AdA
1	12. – 15. 10. 2015	Rusko, Moskva	Konference na téma Mezinárodní únosy dětí
2	15. – 16. 10. 2015	Slovensko, Bratislava	Konference CIPC: Mezinárodní únosy dětí
2	9. – 11. 11. 2015	Lucembursko, Lucemburk	Setkání Evropské just. sítě k nařízení Brusel IIa
1	26. – 27. 11. 2015	Rakousko, Vídeň	Setkání odborníků na téma „Ohrožené děti“

Tab. 12: Zahraniční služební cesty

3. Realizace projektu Evropského sociálního fondu v České republice

3.1 Identifikace projektu

Název:	Rozvoj partnerství v oblasti mezinárodní spolupráce na Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí
Registrační číslo:	CZ.1.04/5.1.00/81.00002
Zdroj podpory:	Evropský sociální fond v České republice – Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost
Termín realizace:	září 2012 až listopad 2015
Celkové náklady projektu:	22 176 376,- Kč

3.2 Obecný popis projektu

Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí (dále jen Úřad) realizoval od roku 2012 projekt s názvem Rozvoj partnerství v oblasti mezinárodní spolupráce na Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí. V květnu 2014 se k tomuto projektu připojila sekce zabývající se aplikací principů Cochemského modelu na případy s mezinárodním prvkem. Celková výše projektu tak od května 2014 činila 22 176 376 Kč. Hlavním cílem nové sekce bylo vytvoření efektivní sítě spolupracujících subjektů participujících na řešení případů ochrany práv dětí s mezinárodním prvkem, za podpory principů interdisciplinární spolupráce. Za tím účelem byla sestavena pracovní skupina, která byla složená ze zástupců všech profesí podílejících se na řešení rodičovského konfliktu - advokát, sociální pracovník, soudce, mediátor, sociální antropolog (specifika chování lidí z jiných kultur), psycholog, specialista na mezinárodní právo soukromé, specialista na občanské právo, specialista na rodinné právo, specialista na mezinárodní právo rodinné. Členové pracovní skupiny měli 19 měsíců na to, aby odhalily stěžejní krizové momenty při práci s rodičovským konfliktem za každou zúčastněnou profesi. S přihlédnutím ke všem specifickým, která ta která profese přináší, se v rámci pravidelných setkání snažili pojmenovat problémy a navrhnout možná řešení.

3.3 Aktivity sekce 4 v roce 2015:

3.3.1 Stáž v Mnichově

Ve dnech **1. – 6. února 2015** proběhla **stáž** pracovníků Sekce 4 a cílové skupiny **v Mnichově**, která byla zaměřena na přenos know-how přímo z místa, kde Cochemská praxe vznikla. V rámci stáže navštívili účastníci subjekty zainteresované do realizace Cochemské praxe a lze konstatovat, že přenos know-how byl úspěšný.

3.3.2 Ad hoc setkání

V roce 2015 proběhlo **8 ad hoc setkání**. Ad hoc setkání nejsou nijak tematicky zaměřená. Obsahem ad hoc setkání bylo řešení konkrétních anonymizovaných případů v gesci Úřadu. Na těchto případech bylo definováno selhání multidisciplinární spolupráce a cílem pracovní skupiny bylo popsat, jak mohlo být postupováno v případě jinak, za použití principů Cochemského modelu.

3.3.3 Konference Cochemská praxe

Ve dnech **14. – 15. května 2015** byla uspořádána **konference** s názvem **Cochemská praxe**, které se zúčastnil zahraniční expert Jürgen Rudolph. Cílem konference bylo představit odborné veřejnosti Cochemskou praxi a otevřít diskuzi směřující k zavedení principů Cochemské praxe do českého opatrovnického soudnictví.

3.3.4 Kontaktní setkání

V roce 2015 proběhlo **11 kontaktních setkání** na tato témata: Neziskové organizace poskytující odbornou pomoc rodičům jako možné řešení, Romské rodiny, Využití donucovacích prostředků, Zájem dítěte je sice to nejdůležitější, ale také nejméně řešené téma celé problematiky, Migrace a její dopad na řešení rodičovských konfliktů, Mediace jako varianta řešení rodičovského konfliktu, Státní zástupci, Problematika spolupráce se zahraničními orgány při řešení mezinárodních rodičovských konfliktů, Justice vstřícná dětem. Soudní řízení jako nevyhnutelný důsledek při smírném řešení a trvajícím konfliktu, Aktuální problémy v sociálně právní ochraně dětí, Finalizace metodického doporučení, Zákon o podpoře rodiny, Finalizace metodického doporučení.

3.3.5 Konference Zájem dítěte v soudní praxi

Dne **17. září 2015** proběhla **konference** s názvem **Zájem dítěte v soudní praxi**. Cílem konference byla analýza zájmu dítěte, pohledem různých profesí, které přicházejí s touto problematikou do kontaktu – soudce, advokát, soudní znalec, psycholog, mediátor, atd. Jedná se o akci zaměřenou na aplikaci Cochemské praxe do české praxe. Cochemská praxe je založená právě na interdisciplinární spolupráci, tedy úzké spolupráci profesí, které se při své činnosti setkávají s probíhajícím rodičovským konfliktem. V rámci konference byl představen pohled na zájem dítěte od zástupců dvanácti různých profesí, které s rodiči v průběhu konfliktu pracují, nebo které se pravidelně setkávají a pracují s dítětem a dále se zástupci profesí, kteří problematiku řeší z pohledu spíše akademického. Uvědomění si rozdílného pohledu jednotlivých profesí na zájem dítěte umožní pochopení přístupu těchto profesí k ochraně zájmu a práv dětí.

3.3.6 Konference „Cross Border Child Protection“ v Ženevě

Ve dnech **21. – 23. 10. 2015** se konala **zahraniční konference** s názvem **„Cross Border Child Protection“ (Přeshraniční ochrana dětí)** v Ženevě. Konference byla zaměřená na haagskou Úmluvu o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznání a výkonu rozhodnutí a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí (Haag, 19. 10. 1996, publikována sdělením MZV č.141/2001 Sb. m. s.). Konference se dále zabývala spolupráci ústředních orgánů s místními orgány, zastupitelskými Úřady, mediátory a jinými odborníky v oblasti řešení rodičovských konfliktů. Část je věnována i spolupráci v této oblasti s islámskými státy a jejich

autoritami. Paralelně s konferencí probíhal mediátorský workshop, který se zabýval interdisciplinární spoluprací mediátorů i se státními orgány a rolí mediace v přeshraničních rodičovských konfliktech.

3.3.7 Závěrečná konference

Závěrečná konference Sekce 4 proběhla **13. listopadu 2015** a měla za cíl představit účastníkům závěry, ke kterým Sekce 4 během své práce došla, a doporučení uvedená v Metodickém doporučení. Konference byla určena pro orgány SPOD, zaměstnance ÚŘAD, neziskové organizace a pomáhající subjekty.

3.3.8 Společné aktivity

Závěrečný workshop, který proběhl ve dnech **22. – 24. 4. 2015** v Lednici. Workshopu se účastnilo 46 zaměstnanců Úřadu a pět zahraničních expertek. Cílem workshopu bylo představit výstupy projektu Rozvoj partnerství v oblasti mezinárodní spolupráce na Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí a zhodnotit jeho přínosy.

Ze všech konferencí byly vydány sborníky.

Rovněž bylo vydáno metodické doporučení s názvem Interdisciplinární spolupráce v nejlepším zájmu dítěte

Dne 30. 11. 2015 byla realizace projektu ukončena.

3.4 Aktivity ostatních sekcí

3.4.1 Stáž na Islandu

Ve dnech **2. – 6. března 2015** se uskutečnila stáž na Islandu, které se zúčastnily dvě zaměstnankyně Úřadu. Stáž zaštiťovala adopční organizace Icelandic Adoption Services jako dobrovolná nezisková organizace.

3.4.2 Zvláštní komise Haagské konference mezinárodního práva soukromého

Ve dnech **8. – 12. června 2015** se dvě zaměstnankyně Úřadu zúčastnily zasedání Zvláštní komise Haagské konference mezinárodního práva soukromého k aplikaci Úmluvy o ochraně dětí a spolupraci při mezinárodním osvojení 1993. Zasedání se zúčastnilo 255 delegátů ze 74 zemí a 19 nevládních a mezinárodních organizací. Zvláštní komise shrnula 20 let od platnosti Haagské Úmluvy a zhodnotila její pozitivní přínos k lepší ochraně dětí v procesu mezinárodního osvojení. Kromě účasti na plenárním zasedání zvláštní komise se české zástupkyně věnovaly i bilaterálním jednáním se zástupci ústředních orgánů a pověřených organizací z jiných států.

3.4.3 Konference Avoiding enforcement struggles

Ve dnech **26. – 27. února 2015** se garantka Sekce 2 zúčastnila mezinárodní konference s názvem "**Avoiding enforcement struggles**" („Zabránění výkonu rozhodnutí“) v Bruselu. Konference byla zaměřena na možnosti mediace v případech přeshraničních rodičovských únosů v momentě, kdy je soudem definitivně rozhodnuto o navrácení dítěte. Účastnili se jí mediátoři, advokáti, zaměstnanci ústředních orgánů z několika států a představitelé Evropské unie. V rámci konference se konalo několik workshopů, které se detailně věnovaly jednotlivým tématům. Téma konference

mapovalo závěrečnou fázi návratového řízení a možnost mediace během ní, čímž plynule navázalo na již získané zahraniční zkušenosti v oblasti mediace přeshraničních rodičovských sporů.

3.4.4 Supervizní trénink

Ve dnech **26. – 29. května 2015** se uskutečnil **supervizní trénink** zahrnující konzultaci s nizozemskými mediátory, supervizory a psychology, kteří se specializují na vnitrostátní i mezinárodní rodičovské konflikty. Trénink se konal v Haagu a zúčastnili se ho tři zaměstnanci Úřadu.

3.4.5 Výcvik v transformativní metodě řešení rodinných konfliktů

V období **duben – červen 2015** probíhal **výcvik v transformativní metodě řešení rodinných konfliktů**. Předmětem a cílem výcviku bylo porozumění transformativnímu pojetí konfliktu, vidění konfliktních interakcí transformativní optikou, relační předpoklady transformativní praxe v rodinných konfliktech. Účastníci si osvojí komunikační dovednosti prostředníka – cvičení "Reflexe", "Shrnování", "Ověřování" a cvičení "Zůstat v pozadí". Výcviku se zúčastní 16 zaměstnanců Úřadu a byl ukončen závěrečnou zkouškou.

3.4.6 Trénink práce s dětmi během poradenství a mediací

Ve dnech **14. – 17. září 2015** probíhal **trénink práce s dětmi během poradenství a mediací**, který pořádalo UNESCO Child and Family Research centre, School of Political Science and Sociology, National University of Ireland, Galway. Zúčastnili se ho mediátoři/psychologové Úřad, kteří v rámci svých pracovních aktivit komunikují s dětmi v kauzách přeshraničních rodičovských konfliktů, které řeší Úřad.

4. Závěrečné hodnocení

V roce 2015 nadále Úřad plnil veškeré úkoly uložené mu jak zákony, tak nástroji mezinárodního i unijního práva. Při plnění těchto úkolů postupoval s otevřeností a vstřícností jak vůči klientům, tak i vůči všem aktérům podílejícím se na systému sociálně-právní ochrany dětí. Podařilo se zapojit větší počet mediátorů z řad zaměstnanců Úřadu do programu mediací, čímž bylo intenzivně podporováno smírné řešení rodičovských konfliktů. Úřad plynule a aktivně přistoupil k aplikaci rekodifikovaného občanského práva i předpisů ovlivňujících sociálně-právní ochranu dětí.

Úřad nad rámec svých kompetencí byl nápomocen i v řadě nestandardních případů, např. ve věcech odebírání dětí – českých občanů z péče rodičů v cizině.

K naplnění všech těchto úkolů nepochybně přispěly i další aktivity, které Úřad realizoval v rámci projektu.

Brno 30. červen 2015

JUDr. Ing. Zdeněk K a p i t á n, Ph.D. v. r.
ředitel